

Visitatie
 vanuit de Nederlandse Dalton Vereniging
 Zelfevaluatie & visitatieverslag

Naam school	Wolfert Lyceum
Adres	De Zijde 5
Postcode en plaats	2662 EB in Bergschenhoek
E-mailadres school	lyceum@wolfert.nl
Telefoonnummer school	010-3401440
Bestuurder(s)	Bart Oremus
Leidinggevende school	Angeliek van Kampen
Daltoncoördinator(en)	Carmen Hoya Martinez
Aantal groepen	39
Aantal kinderen	1134
Aantal leraren/pedagogisch medewerkers	82
In bezit van daltoncertificaat	45 (oude versie)
Bezig met daltoncursus	20 (starters en gevorderden)
Nevenvestigingen	-
Stand van zaken inspectie	goed
Visitatievoorzitter	Katrien van de Gevel
Lid 1.	Sung Ritzema
Lid 2.	Patricia Vonk
Lid 3.	Ernst van Driel
Lid 4.	Femke Hylkema
Lid 5.	Marijke Baten
Lid 6	Liesbeth Pennings - de Vet
Lid 7	Merel van de Burg

Datum visitatie	13 maart 2024
-----------------	---------------

Soort visitatie: (besluit vorige visitatie)	
1e licentieaanvraag	☐
Licentieverlenging	☒
Versnelde visitatie licentieverlenging	☐
Visitatie na bezwaarprocedure	☐

Inhoudsopgave

1 Zelfreflectie	4
1.0.	4
1.1.	4
1.2.	6
1.3.	7
1.4.	8
1.5.	8
1.1	10
1.2	12
1.3 Samenwerking	15
1.4 Reflectie	18
1.5 Effectiviteit/ doelmatigheid	20
1.6 Borging als voorwaarde	23
2. Ontwikkelvermogen	25
3. Gedeeld eigenaarschap	27
4. Beoordeling, waardering & advies	30

1 Zelfreflectie

1.0. Aanbevelingen vorige visitatie

School

1.1. Aanbeveling 1. Vrijheid/verantwoordelijkheid

Het Wolfert Lyceum heeft prachtige, slimme, resultaatgerichte en ondernemende leerlingen. De verhouding tussen docentgestuurd en leerlinggestuurd onderwijs is op dit moment uit balans. Geef leerlingen veel meer ruimte en schenk ze het vertrouwen dat ze verdienen. Denk hierbij aan: meer daltonuren, meer keuzemogelijkheden binnen de daltonuren en minder afvinken van weektaken door leerlingen zelf hun werk te laten aftekenen, grotere planningshorizon in de studiewijzers, zelf laten kiezen voor een eigen differentiatie-leerlijn, etc.

Door leerlingen meer keuzevrijheid te bieden zal hun verantwoordelijkheidsgevoel groeien. Investeer naast de Daltonschioling voor nieuwe docenten juist ook in daltonschioling voor de langer zittende docenten waarin deze problematiek van docentgestuurd versus leerlinggestuurd meer aandacht krijgt.

Zorg voor een concreet actieplan (met eigenaren, meetbare targets en overzichtelijke stappen) om dit in 4 jaar te bereiken.

School

Wat hebben we gedaan en wat is het resultaat?

Wat betreft de balans tussen docentgestuurd en leerlinggestuurd onderwijs hebben we in de afgelopen jaren gewerkt aan het fundament om meer ruimte aan de leerlingen te geven. Dat fundament is het werken vanuit leerdoelen. Iets vertraagd door corona hebben bijna alle docenten scholing gehad in het kader van 'Leerlijnen/leerdoelen en formatief handelen'. Daarmee hebben leerlingen nog niet altijd voldoende ruimte gekregen bij alle vakken, maar er is een positieve ontwikkeling ingezet die merkbaar is voor docenten en leerlingen. In veel lessen worden formatieve handelingen toegepast, zodat leerlingen en docenten inzicht krijgen in waar een leerling staat in het leerproces en waarop verder gehandeld wordt. De keuzes worden vaak bepaald door de docenten, maar het groeit naar meer maatwerk waarbij leerlingen ook keuze krijgen. Dat gaat iets sneller in de bovenbouw dan in de onderbouw. Een voorbeeld hiervan is dat docenten leerlingen toestemming geven om aan een ander vak laten werken tijdens een regulier lesuur na behalen van de lesdoelen.

Het aantal daltonuren per leerling is iets afgenomen, maar de keuzeruimte is vergroot. In de lessentabel is deze reductie van de uren doorgevoerd, zodat we het maximum aantal leerlingen per daltonuur omlaag konden brengen. Met maximaal 22 leerlingen per daltonuur kunnen docenten gericht en persoonlijker de leerlingen begeleiden. Daarnaast hebben we ook een groepsworkdaltonuren in ons OLC gerealiseerd. Leerlingen kunnen hier meer aan projecten of opdrachten werken.

Steeds meer docenten gebruiken daltonuur.nl om de leerlingen verantwoordelijker met het daltonuur om te laten gaan.

De studiewijzers in de onderbouw (en in het kielzog ook in de bovenbouw) zijn nu doelgericht in plaats van opdrachtgericht. Daarmee heeft de leerling overzicht en is het makkelijker om, bijvoorbeeld, opdrachten over te slaan als het doel behaald is. De planningshorizon is hiermee ook wat groter, omdat sommige leerdoelen over meerdere weken lopen.

De huiswerkpijler (waarmee weektaken afgetekend werden) is afgeschaft, omdat het veel administratief werk opleverde. Gelijktijdig hebben de Wolfert Planner ingevoerd: een papieren planner, waarin we de leerlingen op verschillende manier de mogelijkheid bieden om hun schoolwerk te plannen. Leerlingen worden hiermee gestimuleerd overzicht te houden voordat een week begint en te weten waaraan ze moeten werken in plaats van achteraf te moeten aftekenen. Deze is verplicht in leerjaar 1 en 2. Steeds vaker zien we dat leerlingen uit de hogere leerjaar zelf om deze planner komen vragen.

Differentiatie is ook beter mogelijk geworden door het werken vanuit leerdoelen. Dit is met name in de bovenbouw zichtbaar. In de onderbouw kan dit nog verder ontwikkeld worden. Sommige docenten ervaren de grootte van de klassen (maximaal 34) als een belemmering voor differentiatie en andere zien differentiatie als een goede oplossing om alle leerlingen de doelen te laten behalen.

Om het verantwoordelijkheidsgevoel van leerlingen te vergroten, werken we met een voortgangsplan. We hebben NPO-gelden ingezet om het mentoraat uit te breiden en zo alle leerlingen in beeld te krijgen en te houden. Daarbij is dit voortgangsplan een handig middel om met leerlingen het gesprek te kunnen voeren over waar ze mee bezig zijn. De vorm is een aantal keer gewijzigd (na evaluaties). We hebben nu een voortgangsplan dat het gesprek stimuleert en voelt als iets dat van de leerling is. Het wordt digitaal bewaard en aangevuld door zowel de mentor als de leerling. Op deze manier kunnen leerlingen en mentoren in de volgende leerjaren de doelen evalueren en aanscherpen.

Nu er geen NPO-gelden meer beschikbaar zijn, heeft ons team ervoor gekozen om middels de nieuwe teamgelden dezelfde ruimte voor de mentoren te behouden. Het zicht op alle leerlingen door dit versterkte mentoraat is ons goed bevallen.

We hebben scholing opgezet voor de ervaren docenten in samenwerking met de Thomas More Academie. De scholing is gebaseerd op een eigen leervraag (aanstekelijk doel) binnen de daltonvisie. Vorig schooljaar hebben we deze scholing uitgevoerd op onze eigen school en dit jaar met andere daltonscholen in de regio. We hebben dit geëvalueerd en gaan er graag mee door. Liefst met nog meer daltonscholen om van en met elkaar te leren.

Visitatieteam

Wat zien we terug?

Het concrete actieplan met meetbare targets en eigenaren dat in de aanbevelingen wordt voorgesteld hebben we niet gezien. Dat neemt niet weg dat de school wel heeft gewerkt aan de aanbevelingen rond verantwoordelijkheid en met positief resultaat. In de bezochte lessen is meestal een goede balans te vinden tussen leerling- en docentgestuurd onderwijs.

Leerlingen krijgen ruimte om zelfstandig aan het werk te gaan of keuzes te maken, in gesprek te gaan met de docent en soms te overleggen met mede-leerlingen. Zo kunnen leerlingen bij wiskunde in 5 havo kiezen met welk onderdeel ze nog willen oefenen voor het schoolexamen. Bij Engels in de onderbouw kijken de leerlingen naar een nieuwsprogramma

en selecteren ze zelf de items waarover ze met klasgenoten in gesprek gaan. We zien daarnaast nog lessen waarin de respons van leerlingen minimaal is en de docent erg 'moet' trekken.

Daltonprofessionalisering staat hoog in het vaandel. Beginnende docenten krijgen intern scholing van de daltonontwikkelgroep. 'Die staat!' Andere docenten doen mee aan het traject met andere daltonscholen. De vraag van het visitatieteam hierbij is of ook langer zittende docenten worden gestimuleerd om hun daltonwerkwijze op te frissen en te participeren.

School

1.2. Aanbeveling 2. Samenwerken.

Besteed meer aandacht aan de pijler samenwerken en samenwerkend leren in de bovenbouw; geef de leerlingen in de onderbouw meer groepsopdrachten waarin leerlingen bewust gemaakt worden van de verschillende rollen en taken in het proces.

School

Wat hebben we gedaan en wat is het resultaat?

In verschillende (vakoverstijgende) projecten, zoals bij het daltongymnasium, het basis-PWS, excursies (zoals de Veluwe-excursie met biologie, scheikunde en aardrijkskunde), het PWS en Jong ondernemen, hebben we samenwerkend leren bewust ingezet om de leerdoelen te halen. Ook bij vakken als Nederlands zijn samenwerkend leren-opdrachten ontwikkeld en terug te vinden in de leerlijnen. Deze worden geëvalueerd en op basis daarvan verbeterd. Verschillende profielwerkstukken en ondernemingen zijn in de prijzen gevallen.

Verschillende vakken (natuurkunde, scheikunde, wiskunde) zijn bezig met onderling afstemmen van vakinhoud met behulp van de doorlopende leerlijnen. Dit vergroot de effectiviteit van de lessen.

Visitatieteam

Wat zien we terug?

We zien in school veel leerlingen zelfstandig in groepjes werken, zowel binnen als buiten het lokaal. In de VW-uren hebben we voorbeelden gezien van leerlingen uit verschillende jaarlagen die elkaar instrueren en helpen, bijvoorbeeld bij poolen. Leerlingen uit verschillende jaarlagen bevestigen dat de samenwerkingsopdrachten bij het vak Nederlands motiverend zijn en tot samenwerking aanzetten. Ook de totstandkoming van het profielwerk (zowel proces als eindproduct) wordt door leerlingen als good practice aangemerkt. Daarnaast geven leerlingen aan dat het 'leren samenwerken en het samenwerkingsproces als zodanig minder aandacht krijgt. Dat beeld sluit aan bij onze observaties.

School

1.3. Aanbeveling 3. Reflectie

Bewaak de reflectie van leerlingen als integraal onderdeel van de lessen, c.q. onderwijs. Organiseer intervisie voor alle geledingen in de school (ook voor het MT) en collegiaal (les)bezoek cq. collegiale consultatie op een structurele en systematische wijze als onderdeel van het professionaliseringsbeleid.

School

Wat hebben we gedaan en wat is het resultaat?

Met het steeds meer inzetten van formatieve handelingen, reflecteren leerlingen op hun eigen leren. Ook met het voortgangsplan wordt het reflecteren gestimuleerd. Doelen opstellen is lastig en soms voelt het voortgangsplan nog niet als iets dat echt van de leerling is. In januari 2024 is een vernieuwde versie van het voortgangsplan gelanceerd. Dat is ontworpen door mentoren uit de drie teams. Met alle ervaring van de afgelopen jaren (de eerste versie stamt uit september 2021) is nu een gesprekskwadrant opgesteld waarmee het gesprek gestimuleerd wordt en de doelen helder terug te vinden zijn. Het gaat om doelen waarmee een leerling aan de slag kan. Dit voortgangsplan komt in Simulise te staan. Bij de daltonscholingen en de mentorentraining is intervisie een vast onderdeel. Voor vrije intervisie zijn nu drie intervisoren opgeleid. Dit jaar zijn zij aan de slag gegaan met twee groepjes. Dit willen we graag uitbreiden.

De Dalton Ontwikkel Groep (DOG) organiseert elk jaar minimaal een collegiaal lesbezoek met een intercollegiaal visitatieformulier.

Vorig jaar hebben we op basis van twee enquêtes (een onder docenten en een onder leerlingen) de inschrijving en de invulling van het daltonuur geëvalueerd. Met deze gegevens hebben we de organisatie van het daltonuur dit jaar anders opgezet.

De docenten hebben aangegeven dat het MT vaker lessen mag komen bezoeken. Dit jaar is het MT vaker op lesbezoek gegaan, enerzijds in het kader van ontwikkelgesprekken en anderzijds in het kader van de scholing 'Leerlijnen/leerdoelen en formatief handelen'.

Visitatieteam

Wat zien we terug?

Het werken met een voortgangsplan levert nog niet het gewenste effect op. Het leeft niet zo bij leerlingen (en ook niet zo onder docenten). We constateren dat het gesprekskwadrant uitgaat van een probleem en obstakels. De formulering zou mogelijk meer oplossingsgericht of waarderinggericht kunnen. De koppeling van het voortgangsplan aan de dagelijkse praktijk en de gesprekken met ouders en mentoren zou het plan mogelijk meer eigen maken.

Over de inrichting van de daltonuren is het visitatieteam positief. Er wordt leerdoelgericht gewerkt met kleine groepen (max. 22) en de keuze tussen verschillen soorten daltonuren sluit aan bij de behoeften van leerlingen. Onderdelen van formatief handelen zijn in veel lessen en daltonuren al terug te zien.

School

1.4. Aanbeveling 4. Borging

Geef meer richting als MT aan de onderwijsontwikkeling door een duidelijke focus te kiezen. Maak keuzes; niet alles kan tegelijk. Doen we de goede dingen en doen we de goede dingen goed! Besteed meer aandacht aan de overkoepelende en verbindende why-vraag.

School

Wat hebben we gedaan en wat is het resultaat?

In de afgelopen jaren hebben we gefocust op '*Leerlijnen/leerdoelen en formatief handelen*'. De docenten zijn in een olievlek steeds meer betrokken bij deze scholing. In het eerste jaar uit elke sectie één docent en daarna één of twee sectiegenoten erbij en dit jaar de rest van de docenten.

Per 1 augustus 2019 is een teamleider onderwijs aangesteld om de losse ontwikkelingen te stroomlijnen en de olievlek van '*Leerlijnen/leerdoelen en formatief handelen*' te organiseren en begeleiden.

Via formatief handelen is er in de les aandacht voor de waaromvraag. Ook in de daltonscholing voor ervaren docenten is aandacht voor deze vraag, omdat docenten deze scholing doen op basis van hun eigen leervraag. In Daltonbijeenkomsten met alle docenten besteden we aandacht aan waarom we iets doen en ook in beleidsbeslissingen wordt het waarom toegelicht. Soms ervaren docenten dit nog niet als een overkoepelende waaromvraag.

1.5. Aanbeveling 5. Borging

Geef meer aandacht als MT aan de werkelijke borging in de praktijk van je onderwijsvernieuingsplannen en projecten. Spreek duidelijk af wat ieders rol is, wie verantwoordelijk is voor wat en waar het eigenaarschap ligt.

School

Wat hebben we gedaan en wat is het resultaat?

Met het aanstellen van een teamleider onderwijs zijn veel losse onderwijsontwikkelingen gestroomlijnd en deze zijn opgenomen in het huidige schoolplan. Een aantal van de werkgroepen is onderdeel geworden van scholing en studiedagen (bv de werkgroep formatief handelen). Andere werkgroepen zijn meer gaan werken vanuit de doelen van het schoolplan, zoals de werkgroep vwo-profilering met flexibilisering van het rooster (maatwerk) en de werkgroep rekenbeleid.

Alle secties hebben gewerkt aan leerlijnen/leerlijnenkaarten. De verantwoordelijkheid wat dit laatste betreft ligt bij de secties.

De school is nu toe aan het verder verankeren van het uitgestippelde beleid en in dit kader

zijn er dit jaar weer kortlopende werkgroepen opgericht zoals voor het voortgangsplan. Ook is er een vervolg van de werkgroep formatief handelen in het leven geroepen om samen

vast te stellen hoe we het geleerde in de praktijk brengen en de ervaring goed kunnen delen. We zijn nu meer toe aan het hoe bij het waarom.

Visitatieteam

Wat zien we terug?

Er zit continuïteit in de ontwikkeling van de school, ook na het vertrek van een lang zittende rector. Dat geeft aan dat het daltonzaadje stevig geplant is in de organisatie. Het is voor de visitatiecommissie duidelijk zichtbaar dat er de afgelopen jaren gewerkt is aan het bij elkaar brengen van verschillende ontwikkelingen en het afschaffen van een aantal dingen. De aangepaste organisatiestructuur van de schoolleiding met een teamleider onderwijs en een teamleider facilitair geeft lucht aan de teamleiders van de afdelingen. Er is meer samenhang en focus gekomen in de school. De DOG en de teamleider onderwijs hebben veel draagvlak onder het team en het team zelf staat welwillend tegenover de daltonontwikkeling. De daltonscholing, de ingeregelde donderdagen en de studiedagen dragen hier mooi aan bij. Er is 'drive' om er samen wat van te maken. De teamleiders van de afdelingen laten de daltonontwikkeling terugkomen in de gesprekscyclus en bij lesbezoeken. In de DOT worden ook de kernwaarden van dalton meegenomen. De volgende stap is om in de school zelf meer met elkaar en van elkaar te leren.

Maak de teamleiders van de afdeling eigenaar van de (dalton)onderwijsontwikkeling. Laat de teamleiders onderling de verantwoordelijkheid over de begeleiding/aansturing van de secties verdelen, zodat er zicht is op de (dalton) ontwikkeling van de secties.

Neem de daltonkernwaarden als uitgangspunt voor alle beleid (denk aan toetsbeleid, burgerschapsbeleid, mobiele telefoonbeleid etc.) en verlies daarbij de waaromvraag niet uit het oog.

1.1 Vrijheid in gebondenheid / verantwoordelijkheid en vertrouwen

---

School

Wat hebben we de afgelopen tijd gedaan?

We zijn de afgelopen jaren gaan werken met een voortgangsplan, waarin leerlingen doelen stellen en waarmee ze op deze doelen kunnen reflecteren. Hiermee zijn we schoolbreed begonnen na corona om leerlingen, die wat minder verantwoordelijkheid namen, weer meer verantwoordelijkheid op te laten pakken. Vanaf die tijd zijn er tutores naast de mentoren gekomen in de onderbouw en zijn de mentorgroepen in de bovenbouw verkleind. Op deze manier zijn alle leerlingen in beeld.

We hebben ook gewerkt aan meer manieren van feedback geven, zoals peer-feedback (Nederlands en Engels).

We zetten daltonuur.nl steeds meer in om leerlingen zelf leerdoelen voor het daltonuur op te laten stellen en ze hier op te laten terugkijken.

Zoals in de begeleidende brief beschreven zijn we nu drie jaar bezig met scholing op het gebied van leerlijnen/leerdoelen en formatief handelen.

We hebben een uniform format voor de studiewijzers in de onderbouw ingevoerd, die de leerdoelen vooraan hebben staan en daarna pas de planning in weken. Hiervoor was de ordening op weken leidend.

We zetten meer in op het waarderen perspectief in gesprekken. Veel tijd wordt er gestoken in het voeren van gesprekken met leerlingen, docenten en MT-leden (met elkaar) zonder autoriteit in te zetten.

In de bovenbouw is een toename van maatwerktraject (versneld examen, reductie van uren als leerlingen dit aankunnen en motiveren), met name in het vwo.

Wat is de huidige situatie? Wat gaat goed? Waar zijn we trots op?

De mentor en de leerling stellen samen het voortgangsplan op. In het voortgangsplan formuleert de leerling ook vragen voor vakdocenten. Hoe hij zijn prestaties kan verbeteren of wat voor verdiepingsmogelijkheden er zijn. De mentor neemt deze vragen mee naar de leerlingbespreking. Op deze manier wordt de input van de leerling ook meegenomen bij deze bespreking.

De leerlingbesprekingen zijn daardoor efficiënter geworden en leerlingen hebben veel sterker het idee dat het over hen gaat. Ze krijgen gericht antwoord op hun vraag en niet meer een algemeen antwoord als 'je moet harder werken'. Dat motiveert.

We zijn ook trots op daltonuur.nl, omdat dit helpt leerlingen bewust te maken van wat ze aan het doen zijn in het daltonuur. Leerlingen kunnen ook met elkaar kijken of een geformuleerd doel smart genoeg is om effectief aan de slag te gaan. Daarmee nemen ze verantwoordelijkheid voor zichzelf en voor elkaar. Dit laatste kunnen we vaker doen.

We hebben sinds dit jaar voor de bovenbouw een daltonurendag voorafgaand aan de toetsweek ingevoerd. Doel van deze dag is dat leerlingen in de voorbereiding op de toetsweek gericht vragen kunnen stellen over onderwerpen/problemen waarmee zij in de voorbereiding worden geconfronteerd.

Wat zijn ontwikkelpunten?

Wij denken dat de coronajaren eraan hebben bijgedragen dat leerlingen zich meer als

consumenten zijn gaan gedragen in plaats van actief te werken aan hun eigen leerproces.

Docenten zijn hierop gaan anticiperen door meer structuur aan te bieden waaronder huiswerk per les. We zoeken naar manieren om juist de leerling weer aan zet te krijgen. Op mentor- of docentgespreksavonden vinden vaak al driehoeksgesprekken plaats. Dit zou structureler kunnen worden ingezet.

We zouden meer schoolbrede daltonuren voor meerdere leerlagen tegelijkertijd in het rooster kunnen zetten om leerlingen in gevarieerde groepen te laten werken. Dan kunnen tutorleren en andere samenwerkingsmogelijkheden vergroot worden.

Reactie visitatieteam

Tijdens daltonuren krijgen de leerlingen de verantwoordelijkheid om zelf te kiezen aan welk vak ze gaan werken, bij wie ze aan de slag gaan, individueel, in stilte of in samenwerkingsverband.

Leerlingen geven aan het prettig te vinden om verantwoordelijkheid en vrijheid te krijgen. Met daltonuur.nl, hebben de leerlingen en docenten een handig hulpmiddel in handen om gericht aan doelen te werken.

De studiewijzer geeft de leerlingen een overzicht van de te behalen doelen en aan de hand daarvan kunnen leerlingen met een eigen planning aan de slag. 'Ik kom er snel genoeg achter als de planning en werkhouding tekortschiet', 'Als ik een weektaak niet goed doe, loop ik daar zelf tegenaan'. Meerdere leerlingen vertellen hoe ze de verantwoordelijkheid nemen om met hun docent/ mentor te gaan praten over het leerproces.

Het Wolfert Lyceum is een prestatiegerichte school (en de resultaten zijn dan ook bovengemiddeld). Volgens leerlingen worden de teugels aangetrokken en de vrijheid & verantwoordelijkheid ingeperkt op het moment dat een leerling er niet goed voor staat. Zo zijn er VVV-uren (verdieping, verbreding en vernieuwing) waarbij leerlingen kunnen kiezen uit een uitgebreid keuzemenu. We zijn onder de indruk van het aanbod en de tegeltjes met beschrijvingen. Ook de site waarop richtlijnen staan voor allerlei schoolwerk draagt bij aan de eigen verantwoordelijkheid van leerlingen.

We zien dat de leerlingen die goed presteren hun verantwoordelijkheid nemen en krijgen. We concluderen daarnaast dat leerlingen die bijvoorbeeld een onvoldoende hebben voor een Diataaltoets verplicht aanwezig moeten zijn bij de taalondersteuning en geen vrije keuze hebben. Ook mogen zij bijvoorbeeld geen leerlingmentor worden. Deze restricties zijn begrijpelijk, maar zouden een heroverweging waard zijn om de beoogde waarderingsgerichte leerlingbenadering kracht bij te zetten en juist de motivatie onder leerlingen die moeite hebben met bepaalde vakken te vergroten.

Meer leerlingen (dan de leerlingen van de leerlingenraad of de MR) zouden een actievere, meer verantwoordelijke rol kunnen spelen op school (bijvoorbeeld in het samenstellen van het programma van schoolreizen o.i.d.).

Op school- en op teamniveau zie je dat de verantwoordelijkheid duidelijk aanwezig is.

Zowel binnen de DOG, als het docententeam en het MT voelt men de verantwoordelijkheid om met elkaar Daltononderwijs te ontwikkelen en te geven. DOG-lid: 'We staan er echt met z'n allen'.

1.2 Zelfstandigheid

School

Wat hebben we de afgelopen tijd gedaan?

We hebben gewerkt aan de leerlijnkaarten en aan leerdoelen meegeven aan leerlingen. Daarnaast hebben mentoren met leerlingen aan het voortgangsplan gewerkt met het doel dat leerlingen zelf tot actie overgaan. In deze voortgangsplannen staan vragen van leerlingen en die staan centraal bij de leerlingbespreking. Met de terugkoppeling gaat de leerling weer aan de slag.

Leerlingen kijken zelf toetsen na (bijvoorbeeld bij wiskunde en biologie) met als doel het leerrendement te verhogen.

In de bovenbouw hebben leerlingen een daltonurendag gekregen voorafgaand aan de toetsweek. Op deze dag worden er alleen daltonuren aangeboden en leerlingen mogen daaruit kiezen waar ze zelf behoefte aan hebben ter voorbereiding voor de toetsweek. Leerlingen zijn zelf verantwoordelijk om inhaaltoetsen in te plannen. Ze nemen het initiatief. In de afgelopen jaren brengen de docenten de leerdoelen vaker ter sprake aan het begin van de les of lessencyclus en deze leerdoelen staan in de studiewijzer. Het is voor de leerling duidelijk wat het doel van de week is en ze kunnen er zelf mee aan de slag.

Wat is de huidige situatie? Wat gaat goed? Waar zijn we trots op?

We zijn trots op:

- De daltonurendag waarin leerlingen helemaal zelf verantwoordelijk zijn voor de invulling van deze dag en waarin leerlingen vragen kunnen stellen aan hun docent in voorbereiding op de toetsweek.
- De leerlingen die steeds vaker een hulpvraag aan de docent en/of mentor/tutor durven te stellen; er is een lage drempel om in gesprek te gaan.
- Mentoren en docenten die actief vragen naar wat lukt (waardierend perspectief) en daarna ook naar wat nog niet lukt.
- Personeelsleden die leerlingen vragen stellen in plaats van leerlingen direct het antwoord te geven om ze na te laten denken en de successen laten opschrijven in hun voortgangsplan, zodat ze zichzelf verder ontwikkelen.
- De evaluaties waarin de relatie tussen leerlingen en docenten als groot goed wordt genoemd; er komen veel oud-leerlingen regelmatig terug op school om met docenten te kletsen en te vertellen hoe het met hen gaat.
- Onze oud-leerlingen die aangeven dat zij in het vervolgonderwijs beter in staat zijn om te plannen en zelfstandig te werken dan veel studiegenoten die geen daltononderwijs hebben genoten.
- Het tutorleren, waarbij leerlingen zelf zoeken naar hulp bij mede-leerlingen (onderdeel van maatschappelijke stage) gaan ze zelfstandig aan het werk.
- Leerlingen die zelfstandig nadenken over het proces dat ze doorlopen hebben. Ze voeren dit in verschillende vormen uit en reflecteren hierop. Dit zie je bijvoorbeeld bij drama.
- Leerlingen die zelf op zoek gaan naar uitleg bij theorie. Bijvoorbeeld bij biologie.
- De profielkeuze in de derde klas, waarin kunnen leerlingen een extra vak aanvragen. Ze moeten dan middels een motivatie uitleggen waarom ze dat willen en hoe ze ermee aan de slag gaan, bijvoorbeeld als er geen roostergarantie is.
- De verantwoording die leerlingen moeten afleggen bij het kiezen van één van de

plusprogramma's: hoe gaan ze dit zelfstandig uitvoeren?

- Leerlingen die bij gebruik van het programma eduscrum eigenaar zijn van het leerproces, bijvoorbeeld bij het vak biologie.
- Projecten die een langere tijd beslaan: leerlingen maken zelf de keuze wanneer ze (met elkaar) aan de slag gaan en hoe, bijvoorbeeld bij de vakken aardrijkskunde en Nederlands
- De mentoren en leerlingen die de daltonmentorlessen gestalte geven om de leerlingen meer bewust van de doelen van het daltononderwijs te laten worden.
- De kwaliteit van de profielwerkstukken dat ook blijkt uit het aantal prijzen dat de afgelopen twee jaar is gewonnen.

Wat zijn ontwikkelpunten?

We moeten de beweging die we hebben ingezet, van resultaatgericht naar procesgericht onderwijs, gaan borgen en vastleggen. Ook kunnen we meer vertrouwen hebben in de zelfstandigheid van de leerlingen en daarbij meer differentiëren. Dat wordt in grote groepen door een deel van het team als lastig ervaren.

We werken aan de bewuste daltonleerling, maar dat is nog niet zichtbaar genoeg. Met de borging van de daltonmentorlessen en het vergroten van het inzicht bij docenten dat de inzet van activerende werkvormen en doelen, kunnen we leerlingen meer "fearless" maken voor de toekomst. De DOG ziet hier kansen liggen en gaat hier de komende tijd aandacht aan gaan besteden.

Met de scholing 'Leerlijnen/leerdoelen en formatief handelen' hebben we veel aanknopingspunten voor het activeren van leerlingen gekregen, maar leerlingen blijven achterover hangen.

Alle vakken betrekken bij het profielwerkstuk zou goed zijn, bijvoorbeeld door tijdens de lessen aandacht te besteden aan de mogelijke onderzoeksvragen. Dit wordt momenteel ingezet als pilot. Daarna meten we of het werkt.

We willen onze stagiaires meer betrekken bij het daltononderwijs door middel van daltonscholing. Deze scholing is ontwikkeld door de DOG en voor het eerst dit schooljaar ingezet.

We kunnen de zelfstandigheid van leerlingen bevorderen door niet direct te bedienen op hun hulpvraag, maar ze eerst de kans geven het zelf aan te pakken/op te lossen.

Bij veel vakken wordt door docenten feedback gegeven op het gedrag en werk van de leerlingen. De feedback kunnen we meer formatief inzetten in plaats van summatief. We zouden bovendien meer in kunnen zetten op peerfeedback.

---

1 Reactie visitatieteam

De kernwaarde zelfstandigheid is duidelijk aanwezig binnen de school. Vooral tijdens daltonuren valt op dat de leerlingen eigen verantwoordelijkheid nemen om vanuit zichzelf aan de slag te gaan.

Leerlingen moeten tijdens hun daltonuur keuze kunnen verantwoorden en er wordt van ze verwacht om met een doel het daltonuur in te gaan. Daltonuur.nl is hierbij een handige tool waarbij de docent in één oogopslag kan zien wat de verschillende doelen zijn van de leerlingen en deze eventueel aan elkaar koppelen.

Daarnaast geeft de studiewijzer een duidelijk beeld van leerdoelen en een grote mate van vrijheid voor de leerling (meer in de bovenbouw dan de onderbouw) om daar via een eigen weg naartoe te werken. De kracht van deze aanpak kwam duidelijk naar voren bij een leerling uit de 1e klas: hij was tijdens een daltonuur hard aan het werk voor biologie; niet omdat hij moest van zijn docent, maar omdat hij er zelf achter was gekomen dat hij betere cijfers haalde als hij zich inzette voor zijn zelfgekozen route.

Een mooi voorbeeld van hoe formatief handelen de zelfstandigheid van leerlingen kan vergroten kwam terug tijdens een les scheikunde in 5 havo. Via een aantal checkvragen bij aanvang van de les werd duidelijk voor de leerlingen waar ze nog oefening konden gebruiken. Vervolgens gingen de leerlingen zelfstandig aan de slag door een gerichte keuze te maken uit een aantal aangeboden opdrachten. Probeer de al ingezette koers op het formatief handelen door te zetten zodat dit een vaste plaats krijgt in de lessen.

(Oud)-leerlingen geven aan dat ze trots zijn op de aangeleerde daltonvaardigheden: in vergelijking met leerlingen van andere scholen zijn ze beter in staat om de juiste keuzes te maken en de verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leerproces. Dit draagt bij aan het zelfbewustzijn en vertrouwen in eigen presentaties.

1.3 Samenwerking

School

Wat hebben we de afgelopen tijd gedaan?

Veel collega's laten leerlingen bij het verwerken van de stof samenwerken als een vanzelfsprekendheid. Leerlingen werken dan tegelijkertijd aan dezelfde opdracht. Ze overleggen en ze verdelen soms taken. Ook leggen leerlingen in sommige lessen stof aan elkaar uit.

Bij veel vakken lijken de rollen bij samenwerken vanzelfsprekend geformeerd te worden. Deze worden vaak niet expliciet genoemd. Bij diverse vakken zijn diverse opdrachten waarbij deze rollen, in de onderbouw, wel expliciet worden genoemd.

Vaksectie werken ook veel samen. We zien dit op diverse vlakken. Binnen de MVT zien we samenwerking tussen Frans en Spaans. Deze vakken ondervinden op dit moment een zelfde verandering qua organisatiestructuur. Daarnaast zien we dat vaksecties binnen het daltongymnasium samenwerken door gezamenlijk één project te schrijven. In de bovenbouw

werken de secties weer op andere manieren samen zoals bij de invoering van het digitaal toetsen. Expertise wordt met elkaar gedeeld.

Wat is de huidige situatie? Wat gaat goed? Waar zijn we trots op?

De basisvoorwaarden voor samenwerken (sfeer, respect voor elkaar) zijn aanwezig op het Wolfert Lyceum. Het gaat daarbij niet alleen om samenwerking tussen leerlingen, maar ook tussen mentor en leerling en docenten onderling. Dat laatste is te merken in teamvergaderingen en in scholingen en studiedag die vaak op basis zijn van eigen good practices.

Bij grotere opdrachten worden rollen van samenwerken vaker benoemd dan een tijd geleden. In het mentoraat van de tweede klassen zijn opdrachten gemaakt, waarbij de rollen van tevoren worden verdeeld (of leerlingen zelf kunnen kiezen). Bij wiskunde zijn ook opdrachten met duidelijk uitgelegde rollen.

Het is belangrijk dat leerlingen elkaar kunnen aanspreken op hun verantwoordelijkheid binnen de samenwerking (voeren ze hun rol goed uit?). Bij drama is hiervoor een formulier ontwikkeld: hoe kun je elkaar aanspreken? Bijvoorbeeld bij Nederlands en het profielwerkstuk worden tussentijdse evaluatiegesprekken (met een woordvoerder) van het groepje gevoerd.

Voorbeelden van samenwerken op het Wolfert Lyceum zijn:

- Activiteiten Commissie (AC): leerlingen uit allerlei klassen verzorgen samen feesten op school.
- Tutorleren: leerlingen uit de derde klassen geven bijles aan leerlingen uit de tweede en eerste klas.
- Juniormentoraat: elke brugklas heeft naast een mentor en vaak tutor ook een juniormentor. Dat is een leerling uit 5V, die de mentor en tutor ondersteunt.
- Wolfert Lyceum Parlement (WLP): groepen leerlingen bereiden in groepen debatten voor en houden deze vervolgens in het gemeentehuis.
- Debatteam: leerlingen bereiden samen stellingen voor en doen mee aan (landelijke) wedstrijden.

- PO's: leerlingen voeren samen practica uit of hebben in groepen mondelinge taalvaardigheidsoopdrachten (Nederlands, Engels)
- Het profielwerkstuk: leerlingen werken op een zelfstandige manier samen. Kwaliteit neemt toe.
- Jong ondernemen: leerlingen richten samen een bedrijf op met aandeelhouders, verkopen hun product, voeren de boekhouding en doeken aan het eind hun bedrijf op.
- Ghanamarkt: leerlingen uit de brugklas houden eens per jaar deze markt met een rolverdeling, plan van aanpak en go/no go-momenten.
- Sfeer: leerlingen zorgen in de pauzes en lessen voor een goede (leer)sfeer door met elkaar rekening te houden.
- Daltongymnasium: leerlingen kunnen alleen samen enkele opdrachten tot een goed einde brengen. Ook de docenten zoeken de overlap en samenhang tussen hun vakken om samen tot een vakoverstijgend project te komen, zowel vakinhoudelijk als met bepaalde vaardigheden.

Wat zijn ontwikkelpunten?

We hebben enkele vragen over samenwerken:

Samen aan een opdracht werken is niet meteen samenwerkend leren. Hoe kunnen we dit versterken, vergroten? En hoe nemen we leerlingen, die liever alleen werken, mee in een samenwerkingsopdracht?

Daarnaast denken we ook dat we onszelf vaker vooraf mogen vragen hoe we een samenwerkingsopdracht gaan aanpakken. Een gestructureerde opdracht met duidelijk aangegeven rollen en eenduidigheid in de rollen is nodig met daarbij meer evaluatiemomenten.

Uitdaging ligt in het feit dat leerlingen soms een rol kiezen waar ze minder 'mee hebben'. Een docent kan nadenken over een indeling van een groep, afhankelijk van de soort opdracht en de soort klas.

Tot slot is samenwerken voor veel leerlingen vooral makkelijk. "Hoe zijn we het snelst, makkelijkst klaar? We moeten er meer bij stilstaan onze opdrachten een goede vorm te geven, waarmee de leerlingen de leerdoelen halen en leren samenwerken.

Reactie visitatieteam

Het Wolfert Lyceum is een school waar samenwerken een kernwaarde is die door alle betrokkenen duidelijk wordt omarmd en geleefd.

Op het gebied van leerling-samenwerking wordt er hard gewerkt om vaardigheden bij leerlingen aan te leren die nodig zijn voor succesvol samenwerkend leren. Leerlingen worden actief betrokken bij projecten en leren soms ook hoe ze rollen moeten verdelen. Een voorbeeld hiervan is de opdracht voor het vak Nederlands om een jeugdjournaal te maken. Met vaste rollen, een taakomschrijving en overzichtelijke planning komen de leerlingen samen tot een mooi resultaat.

De leerlingen bij de Medezeggenschapsraad (MR) mogen actief meedenken over verschillende aspecten van de school. Zo hebben zij meegedacht bij het invullen van de VW-uren, gebrainstormd over het telefoonbeleid en een plan gemaakt voor corvee.

Binnen het docententeam wordt een open sfeer ervaren, waarbij collega's elkaar actief opzoeken om van elkaar te leren. Het initiatief van moderne talen om de opzet van mondelingen uniform te maken, is een voorbeeld van succesvolle peer learning. De samenwerking zit ook in de kleine aspecten zoals het delen van een werkvorm bij het koffiezetapparaat of het opzoeken van een ervaren collega om de sparren over een mogelijke werkvorm in de les. Deze cultuur van samenwerking en kennisdeling nemen we ook waar onder leerlingen.

Het onderwijsondersteunend personeel heeft de behoefte om meer betrokken te worden bij de school en de (dalton)ontwikkeling om ook hun taak vanuit de daltonvisie te kunnen vervullen. De DOG erkent die behoefte, maar geeft aan daarin nog onvoldoende gesteund te worden door het MT.

De DOG-leden spelen tevens een grote rol in het begeleiden van de Daltonopleiding voor nieuwe en zittende docenten. Hun inzet en constructieve bijdrage aan de professionalisering wordt erg gewaardeerd, zowel door docenten als door het MT. Het MT werkt samen met het team en de DOG, zoals bijvoorbeeld blijkt uit de totstandkoming van de zelfevaluatie. De daltonwaarden werden verdeeld over verschillende groepen die 30 minuten de tijd om succeservaringen en uitdagingen bij deze waarden formuleerden. In de volgende ronde was er gelegenheid om elkaar aan te vullen. Op basis van deze input is het conceptverslag opgemaakt en voorgelegd aan het team. Een mooi staaltje groepswork. De DOG-leden agenderen wel dat er behoefte is aan meer tijd en middelen om de taken goed uit te kunnen voeren.

1.4 Reflectie

School

Wat hebben we de afgelopen tijd gedaan?

De scholing 'Leerlijnen/leerdoelen en formatief handelen', waarbij feedback geven een belangrijk onderdeel is, hebben voor meer uniformiteit gezorgd in de school. We zijn voorzichtig gestart met het inzetten Simulise (een portfolio tool) om de leerling te laten reflecteren, maar ook om de leerling de mogelijkheid te geven om te bewijzen dat hij een daltonleerling is. Denk aan het verzamelen van bijzondere prestaties, of mooie producten. Uiteindelijk kan de leerling de showcase van Simulise gebruiken om aan iedereen (en zijn vervolgopleiding) te laten zien waarom hij een daltonleerling is.

We reflecteren in de lessen met leerlingen op gedrag, werkhouding, aanpak en leerproces, maar nog lang niet elke leerling is eigenaar van zijn eigen leerproces of voelt dat het voortgangsplan van hem is.

Voorbeelden van reflectie:

- Daltonuur.nl: een digitale tool om leerlingen een doel voor het daltonuur te laten noteren en ze daar op terug te laten kijken.
- BOOT: dit jaar zijn we gestart met de BOOT, een reflectiemiddel voor docenten.
- Reflecteren op dagelijks lesniveau: Vaker dan vijf jaar geleden kijkt een docent met de klas terug op de les (zijn de lesdoelen behaald?).
- Reflectie naar aanleiding van formatieve momenten en opdrachten.

Wat is de huidige situatie? Wat gaat goed? Waar zijn we trots op?

Het werken vanuit leerdoelen en formatief handelen en daarmee meer reflecteren zingt rond. We zijn bewust bezig met het geven van feedback en het organiseren van peer feedback.

Vorig jaar in 4 havo en dit jaar in 5 havo zijn de mentoren bezig geweest om docenten bewust bezig te laten zijn in de les met doelen, kaders, positieve benadering (relatie leerling/docent). Docenten hebben samen voorstellen gedaan om de leerlingen actiever in de les te laten zijn. Daarvoor hebben ze eerst gereflecteerd op wat ze aanvankelijk deden. Deze reflectie heeft een positieve uitwerking op de leerlingen gehad en wordt nu ook toegepast door de mentoren van 3 havo.

Bij projecten en scholingsbijeenkomsten kijken we altijd terug naar de leerdoelen en of we die behaald hebben.

Leerlingen schrijven reflectieverslagen met successen en leerpunten. Ze zijn hierin heel open.

In de onderbouw komen klassenvertegenwoordigers bij elkaar en zij bespreken wat er op school gebeurt en geven hun bevinden mee aan de teamleider. Ook de leerlingenraad spreekt regelmatig met de locatiedirecteur over de gang van zaken op school.

Vorig schooljaar hebben zowel docenten als leerlingen uitgebreid de verplichte inschrijving op de daltonuren geëvalueerd en op basis hiervan zijn aanpassingen gepleegd.

Wat zijn ontwikkelpunten?

Het voortgangsplan moet meer van de leerlingen worden in plaats van iets waaraan ze moeten werken. Het kan helpen als we meer vanuit successen gaan redeneren.

Met Simulise zijn de eerste stappen gezet. We kunnen hiermee nog veel meer doen, zoals hierboven is beschreven.

Met Daltonuur.nl kunnen we ook een stap maken als we groepen leerlingen van te voren kunnen indelen. Dan kunnen ze hiermee rekening houden. Als leerlingen voorafgaande het daltonuur hun doel kunnen invullen, kunnen we de effectiviteit verder verhogen.

We zouden een algemene tool/reflectieformulier na de toetsweek of een lessenreeks goed kunnen gebruiken. Hiervoor is Simulise uitgekozen. Dit moet nog ingezet worden.

We willen meer gebruik maken van de expertise die we op school hebben op het gebied van formatief handelen.

Peer feedback kan structureler ingezet worden, bijvoorbeeld door middel van het digitale programma Test Correct, waar we dit jaar voor het eerst mee werken.

Feedback geven en ontvangen is lastig en daarin kunnen we nog groeien. Dat geldt zowel voor leerlingen, docenten als schoolleiding.

Wat gemist wordt bij de nieuwe BOOT is feedback (ondanks bijv. 2 lesbezoeken). We missen het kritisch zijn naar elkaar, hoewel dat best spannend is.

Situaties die we willen veranderen moeten we de tijd geven om te laten gebeuren. We moeten het gunnen hiervoor een lange adem te hebben.

Reactie visitatieteam

Het Wolfert Lyceum in Bergschenhoek toont een sterke toewijding aan de kernwaarde 'reflectie' op alle niveaus binnen de school. Op leerlingniveau wordt reflectie gestimuleerd door het voortgangsplan, hoewel er ruimte is voor een meer gestructureerde aanpak om dit breed te implementeren. Daltonuur.nl speelt een cruciale rol in het versterken van reflectie, aangezien het een veelzijdig platform biedt om dit te bevorderen, maar er kan nog meer worden gedaan om het gebruik ervan te stimuleren. Peer feedback is een waardevol instrument om reflectie te bevorderen, omdat het leerlingen in staat stelt om terug te kijken op ontvangen hulp en feedback van medeleerlingen. Het is van belang dat dit wordt aangemoedigd en geïntegreerd in het dagelijkse onderwijsproces. Reflectie voor lesbezoeken is geïmplementeerd en lijkt algemeen geaccepteerd, wat bijdraagt aan een cultuur van openheid en groei. Het is bemoedigend om te zien dat deze cyclus effectief is opgezet en geïntegreerd in de schoolpraktijk. Collegiale consultatie biedt een waardevolle kans voor teamondersteuning, maar het is belangrijk om regelmatig te evalueren en aanpassingen te maken waar nodig om ervoor te zorgen dat het effectief blijft functioneren. De betrokkenheid van de ouderraad bij reflectie op genomen besluiten is een positieve ontwikkeling, omdat het belangrijk is om de kijk van ouders te betrekken bij het evaluatieproces. Het is van belang om hun inzichten te benutten en samen te werken aan het verbeteren van de schoolpraktijk.

1.5 Effectiviteit/ doelmatigheid

School

Wat hebben we de afgelopen tijd gedaan?

We hebben steeds meer formatieve handelingen toegepast in de lessen in de afgelopen jaren.

Voorbeelden:

- Kleine formatieve metingen die de leerlingen van elkaar nakijken. Hierdoor leren leerlingen iedere les een deel van de woordjes. (Frans)
- Gemiste stof van het vorige jaar inhalen door te laten ervaren waarom bepaalde begrippen belangrijk zijn. Leerlingen die de begrippen goed kenden, hebben vragen gemaakt die eventueel in een toets kunnen terugkomen. (Natuurkunde)
- Gebruik stoplicht: groen- geen vragen, oranje- fijn als de docent even checkt en rood- ik heb de docent nodig. (Beeldende vorming, scheikunde)
- Keuze uit verschillende opdrachten geven aan leerlingen. Nieuwe stof of herhaling van stof.
- Begin de les met een startopdracht en einde van de les met een reflectie op de afgelopen les (exit ticket).

Bij biologie worden toetsen door leerlingen besproken en bij wiskunde kijken leerlingen hun eigen toetsen na waardoor leerlingen echt nadenken over de antwoorden

De studiewijzers zijn leerdoelgericht gemaakt. De lesstof was geordend op weken met opdrachten. Nu zijn er per week leerdoelen aan toegevoegd, die soms betrekking hebben op meerdere weken.

In de eerste en tweede klas is de Wolfert Planner ingevoerd. In de andere jaren is het gebruik hiervan facultatief.

Het gebruik van daltonuur.nl zorgt ervoor dat leerlingen doelen stellen tijdens daltonuren. Dat is nog niet altijd makkelijk, maar het wordt steeds gewoner.

Het voortgangsplan heeft verschillende stadia van ontwerp gehad in de afgelopen jaren. De bedoeling is om leerlingen meer inzicht te geven en hun stem op de leerlingbespreking beter aan bod te laten komen. Mentoren vullen in een spreadsheet een vraag van een leerling in, die door de vakdocenten beantwoord moet worden. Deze vragen komen uit de voortgangsplannen. Voor veel leerlingen voelde dit als een verplicht nummer, iets wat niet over hen ging. Dit jaar hebben we een format gemaakt dat wel relevant moet voelen voor de leerlingen en dat een concreet en haalbaar doel bevat dat van de leerling is. De antwoorden die uit de leerlingbesprekingen komen, worden door de leerlingen als zeer prettig ervaren.

We hebben steeds meer afwisseling in leeractiviteiten en werkvormen toegepast. Ook het gebruik van googlesites, classroom, padlet en mentimeter maakt het leren effectiever.

Wat is de huidige situatie? Wat gaat goed? Waar zijn we trots op?

Er worden meer formatief handelingen ingezet en deze worden effectiever ingezet: online oefentoetsen, succescriteria opstellen, leerdoelen opstellen en evalueren. Leerlingen krijgen hierdoor meer inzicht in het leerproces, zelf oefentoetsen ontwerpen.

Daltonuren worden bewuster ingezet. Er zijn leerlingen die van tevoren doelen opgeven, zodat de docent beter kan vragen.

In de bovenbouw is er een daltonurendag voor de pta-week en dit werkt goed. Leerlingen maken bewust gebruik van deze dag.

Afwisseling leeractiviteiten: sectie Nederlands biedt een zeer gevarieerd programma met afwisselende werkvormen en diverse eindproducten naast de lesmethode (presentatievormen, creatieve opdrachten voor literatuur en poëzie).

Voor brugklassers (en hoger jaren) is een website met leertips ontwikkeld.

Wat zijn ontwikkelpunten?

De Wolfert Planner wordt ingezet, maar we kunnen nog beter leren hoe we aan leerlingen moeten leren er nuttig mee om te gaan.

Afspraken met de leerlingen maken hoe je gedrag eruit ziet als je op de gang werkt, kunnen duidelijker gemaakt worden.

In de lessen vindt niet veel differentiatie plaats. Meer tafels en stoelen op de gang waaraan leerlingen kunnen werken zijn dan nodig in enkele delen van het gebouw. De grootte van de klas speelt een rol bij differentiëren: hoe zorgen we ervoor dat leerlingen in deze grote groepen doelen op maat stellen?

Met effectiever toetsen nabespreken kunnen tijd winnen, zoals dat bij biologie en wiskunde gebeurt.

Bij Frans wordt Eduscrum ingezet om de lessen anders in te delen. Dit voorbeeld kan breder gedeeld worden.

Leerlingen lijken onzekerder. We zijn op zoek naar manieren om deze leerlingen mee te krijgen en ze te blijven stimuleren om aan het werk te blijven (Beeldende vorming).

Leerlingen zijn zich niet bewust van hun competenties en hebben moeite om te ontdekken welke vragen ze moeten stellen om verder te komen (Beeldende vorming). Hoe kunnen we ze hierbij ondersteunen?

Daltonuur.nl moet nog verder groeien en effectief voor de leerling gaan voelen.

Er zitten nog steeds leerlingen in daltonuren van vakken die ze niet hebben. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat leerlingen een bewuste keuze maken en niet bij een vak gaan zitten als ze niet hebben?

Uit gesprekken en observaties blijkt dat de leerlingen door de structuur en verschillende tools doelgericht kunnen werken. Het formuleren van lesdoelen/leerdoelen bij de start van een daltonuur (al dan niet met behulp van daltonuur.nl) helpt de leerlingen om gericht aan de slag te gaan. Hierdoor is het mogelijk om leerlingen te koppelen op basis van leerdoel of vak. Die stap kan nog genomen worden, ook in het kader van formatief handelen. Door reflectie aan het einde van het daltonuur lijken leerlingen meer bewust van de opbrengst. Reflectie als vast onderdeel van de les of een daltonuur bevordert de effectiviteit en is nog niet altijd waargenomen.

De leerlingen geven aan dat ze goed hebben leren plannen. In de onderbouw maken leerlingen gebruik van de Wolfertplanner. Die geeft houvast zowel voor leerlingen als mentoren. De planner is informatief en 'echt dalton'. Leerlingen zijn op de hoogte van de kernwaarden. Tijdens mentoruren wordt expliciet aandacht besteed aan de kernwaarden. Het was leuk om te zien hoe een gymnasiumklas de koppeling maakt tussen de kernwaarden samenwerking, reflectie en het project de stad.

Leerlingen hebben door de weektaak zicht op de planning. Leerlingen kunnen vooruitkijken, want alle planners staan online. Leerlingen in de bovenbouw merken dat wanneer ze het werk niet doen, ze daar in een later stadium tegenaan lopen. De leerlingen in de bovenbouw zijn positief over de daltonurendag. Die daltonurendag is een voorbeeld van een minimale interventie die als zeer effectief is ervaren door zowel de leerlingen als docenten.

De daltonbereidheid onder leerkrachten is groot. Het formatief handelen wordt steeds meer merkbaar. Maak keuzes, dat vergroot de effectiviteit van het docententeam en geeft focus die op haar beurt zorgt voor duidelijkheid aan leerlingen.

Geef het voortgangsplan meer betekenis door de koppeling te maken met de dagelijkse praktijk, zoals het opstellen van leerdoelen in daltonuur.nl. Ook de dagelijkse praktijk draagt bij aan de persoonlijke groei van de leerling.

1.6 Borging als voorwaarde

School

Wat hebben we de afgelopen tijd gedaan?

We hebben in de afgelopen jaren gewerkt aan het bijeenbrengen van veel losse plannen en initiatieven in één lijn, die duidelijk naar de visie leidt, namelijk de bewuste daltonleerling die kan samenwerken, verantwoordelijkheid neemt voor zijn eigen leerproces, zelfstandig aan de slag kan, hierop kan reflecteren en zodoende voor hem effectief onderwijs krijgt.

Daarom zijn er vakinhoudelijke leerlijnen opgesteld door secties en die zijn in een leerlijnenkaart of in een excelbestand vervat. Daarnaast zijn er leerlijnen op de dalton- en studievaardigheden opgesteld op basis van wat er al gemaakt was in de school en wat verschillende werkgroepen hebben opgesteld. Door aan deze vaardigheden codes te geven, die terugkomen in de leerlijnenkaarten of bij de leerdoelen in de studiewijzers, moet de samenhang duidelijk worden tussen leren van vakinhoud en persoonsontwikkeling. In een digitaal portfolio kan dan gereflecteerd worden en is aan te tonen dat een leerling gedurende zijn schoolcarrière een groei doormaakt. Dit samenkomen vakinhoud en persoonsontwikkeling moet nog gebeuren. het fundament is gelegd, de bouwstenen voor het huis zijn deels geplaatst. Stukken muur en het dak moeten in de komende jaren gezet worden.

Ook hebben we in de afgelopen jaren een daltonscholing voor ervaren docenten opgezet, die dit jaar in samenwerking met scholen uit de regio is uitgevoerd. Deze scholing leidt samen met onze, al bestaande, scholing voor nieuwe docenten tot het daltoncertificaat. Dat is in totaal 168 uur met een eigen leervraag (binnen de daltonvisie), een beroepsproduct, waar flink wat onderzoek en experimenteerruimte aan verbonden is.

Bovendien hebben we drie intervisoren opgeleid, die dit jaar aan de slag zijn gegaan. Bij verschillende scholing zit intervisie in het programma, maar losse, vrije intervisie kan nu ook.

Wat is de huidige situatie? Wat gaat goed? Waar zijn we trots op?

Bijna alle secties hebben hun leerlijnen/leerlijnkaarten met leerdoelen rond. In sommige secties vond al kruisbestuiving plaats tussen de sectiegenoten in het eerste jaar van de scholing, toen nog maar een docent per sectie deelnam aan de scholing.

De gecertificeerde daltonscholing loopt goed.

We hebben drie intervisoren opgeleid die zelfstandig met twee groepen aan de slag zijn gegaan.

De bouwstenen om aan te tonen dat een leerling een daltonleerling is, liggen er en zijn deels al geplaatst.

Wat zijn ontwikkelpunten?

We moeten de volgende stap gaan zetten. We hebben aan de visie gewerkt en een heldere focus gevonden. We hebben alle docenten een rugzak gegeven met de scholing op leerlijnen/leerdoelen en formatief handelen en sommige docenten daltonscholing. Nu moeten we deze kennis en ervaringen terug gaan zien in de lessen en daarmee ons daltononderwijs gaan borgen.

De vrije intervisie, die niet gebonden is aan een daltonscholing of mentorentraining heeft een begin gemaakt. Deze intervisie kan nog veel meer mensen bereiken in hun professionalisering.

De vakinhoud en de persoonsontwikkeling moeten nog in samenhang zichtbaar gemaakt worden.

Reactie visitatieteam

Maak de teamleiders van de afdeling eigenaar van de (dalton)onderwijsontwikkeling. Laat de teamleiders onderling de verantwoordelijkheid over de begeleiding/aansturing van de secties verdelen, zodat er zicht is op de (dalton) ontwikkeling van de secties. Beschrijf concreet waar jullie over vijf jaar willen staan. Dat geeft richting, sturing en borging.

Neem de daltonkernwaarden als uitgangspunt voor alle beleid (denk aan toetsbeleid, burgerschapsbeleid, mobiele telefoonbeleid etc.) en verlies daarbij de waaromvraag niet uit het oog.

2. Ontwikkelvermogen

Parels van de school (hier zijn we trots op)

- We hebben vertrouwen in de leerlingen en elkaar.
- We gebruiken het waarderend perspectief in gesprekken met leerlingen en met elkaar.
- Olievlek: formatief handelen is van een kleine groep verspreid geraakt over de het hele team.
- Lesdoelen staan centraal. Daar worden gevarieerde werkvormen en formatief handelen bij ingezet.
- Reflecteren en zelfstandigheid: leerlingen wordt in de les bewust gevraagd naar wat ze weten, welke kennis ze nodig hebben voor het nieuwe onderwerp. Leerlingen denken zelf na, leerlingen krijgen niet meteen panklaar antwoorden.
- Er is een grote mate van betrokkenheid van de docenten bij de leerlingen.
- Het leerklimaat is prettig en positief.
- Eigenaarschap: Leerlingen werken aan een groter groepsproject en hebben hierbij de touwtjes in handen. Ze plannen zelf, verdelen de rollen en maken er hun project van.
- Samenwerkend leren en vakoverstijgende projecten: Gymnasiumprojecten, Junior Company en PWS, maar ook in de onderbouw zijn er mooie projecten te vinden: zoals de Jeugdjournaalopdracht bij Nederlands.
- Samenwerken: De leerlingen werken samen en ervaren dit als normaal. En dit wordt vanzelfsprekender naarmate ze ouder worden.
- Gebruik leerdoelen: in vrijwel alle lessen, studiewijzers en daltonuren worden de leerdoelen expliciet behandeld.
- Leerlingen geven feedback op elkaars werk aan de hand van opgestelde criteria.
- Startopdracht bij het begin van de les, waar alle leerlingen mee aan de slag gaan. Er wordt een concreet leerdoel bij gegeven en tijdens het bespreken wordt direct geëvalueerd of het doel bereikt is. Waar nodig wordt het doel bijgesteld.
- Leerlingen zijn bereid elkaar te helpen. Als tutor, als juniormentor of gewoon als maatje.
- Leerlingen kijken zelf na.

Ontwikkel- en onderzoeksvragen (hier willen we meer van weten)

1. Zoals uit het bovenstaande blijkt, hebben we ontwikkelingen ingezet om de verantwoordelijkheid en zelfstandigheid van leerlingen te bevorderen (o.a. formatief handelen, voortgangsgesprekken voeren en doelen benoemen). Hoe kunnen we hierop doorbouwen zodat de leerling meer verantwoordelijkheid neemt en zelfstandiger wordt?

2. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat de leerling met meer vertrouwen zichzelf durft te presenteren en in de groep beweegt (in alle veiligheid) en hierdoor ook weer zijn eigen talent kan definiëren?

3. We hebben veel ontwikkelingen uitgedacht en ingezet. Hoe kunnen we dit borgen?

Onze verwachting van de uitslag van de visitatie (tussentijdse visitatie of niet)

De vraag of we een verlenging van 5 of 2 jaar krijgen, hebben we gesteld aan alle docenten. Vijf op de zes geeft aan een verlenging van vijf jaar te verwachten, omdat we gezamenlijk en gefocust hebben gewerkt aan de basis van ons daltononderwijs: leerlijnen en leerdoelen. Daarmee is de zelfstandigheid van de leerlingen te bevorderen, kunnen we meer maatwerk leveren en voelt het onderwijs voor de leerling relevant. We zijn trots op de ontwikkelingen die we na corona stevig en onderbouwd hebben neergezet. We zijn steeds in beweging. We willen graag weten of we met al deze initiatieven/ plannen en ideeën naar het doel (the fearless human being) toewerken. Antwoord op onze vragen en aanbevelingen zijn daarbij welkom.

Waar staat onze school bij de volgende visitatie? (lange termijnvisie)

Bij de volgende visitatie willen we in alle lessen nog meer dalton zien: zelfstandige en verantwoordelijke leerlingen. We willen ook dat elke leerling een voortgangsplan heeft dat van hem voelt, elk jaar doelgerichter wordt ingezet en dus relevant is. Het digitale portfolio (Simulise) laat zien dat en leerling van het Wolfert Lyceum een echte daltonleerling is.

Reactie visitatieteam

De ontwikkelvragen zijn complexe vragen die geen kant en klare antwoorden opleveren. Leerlingen kunnen naar onze mening meer 'echte' verantwoordelijkheden krijgen op school. Dat kan beginnen door leerlingen een leidende rol te geven in de voortgangsgesprekken met mentor en ouders. Maar niet alleen de schoolse setting leent zich ervoor. Leerlingen gedragen zich nog wat te veel als consumenten en kunnen uitgedaagd worden om meer verantwoordelijkheid te nemen voor het reilen en zeilen van de school als geheel.

We zijn zeer positief over de eerlijke zelfevaluatie. De medewerkers hebben een realistische kijk op de kwaliteit van het daltononderwijs. Er heerst een collegiale cultuur met een groot onderling vertrouwen en veel ontwikkelkracht. Het visitatieteam heeft dan ook geen enkele twijfel over het verlenen van de verlenging van vijf jaar.

3. Gedeeld eigenaarschap

Uit de gesprekken met:

---

leerlingen(raad)

Leerlingen geven aan dat zij met name gekozen hebben voor de Wolfert, omdat het een leuke school is. Ze ervaren nu dat het een school is die handig is voor later, omdat ze leren reflecteren, plannen, presenteren en keuzes maken. Dat laatste geldt vooral in de bovenbouw. De weektaken vinden leerlingen heel fijn, ook omdat je vooruit kunt werken. Alle taken staan al online. Alleen mr-leerlingen lijken actiever betrokken bij beleid, zoals mobiele telefoon, inrichting gebouw. Als we vragen naar het voortgangsplan, krijgen we verschillende reacties: "Dit jaar niet gedaan, maar vorig jaar wel. Toen had ik moeite met planning" Na de toetsweek krijg ik een formulier met vragen hoe ik me kan verbeteren. Het is vrij nieuw; vorig jaar pas mee begonnen. Is veranderd: was alleen verbeterpunten welke je met je mentor bespreekt. Nu 3x per schooljaar standaard gesprek met mentor.

---

ouders

Uit de ouderraad komt het beeld dat leerlingen op het Wolfert Lyceum stap voor stap leren omgaan met ruimte en keuzemogelijkheden. Leerlingen komen zelfstandig van deze school. Leerlingen bespreken het voortgangsplan thuis. Wat vooral opvalt is de persoonlijke aandacht en mentoren die leerlingen tot nadenken aanzetten. Samenwerken wordt ook genoemd als belangrijke poot van het onderwijs. Dit is een goede voorbereiding op een vervolgopleiding. Een ouder vraagt om meer aandacht voor het groepsproces tijdens een opdracht en niet alleen aan het einde. Dan leren leerlingen omgaan met klasgenoten die minder doen aan of anders omgaan met groepswork.

---

medewerkers

De zelfevaluatie is door het hele team van school gemaakt. In verschillende bijeenkomsten hebben we aan de zelfevaluatie verwerkt. Hier volgt een verslag van het OOP:

Uit gesprekken met het OOP komt het beeld naar voren dat leerlingen vriendelijk, beleefd en aanspreekbaar zijn. Leerlingen komen sneller met vragen dan een jaar of vier/vijf geleden. Toen probeerden ze er maar eerst zelf uit te komen. De medewerkers van de receptie, mediatheek, leerlingenadministratie vragen altijd eerst aan de leerling wat ze zelf al hebben geprobeerd als ze aankloppen met een probleem. Leerlingen gaan hier goed mee om. Een kleine groep leerlingen heeft wat meer ondersteuning nodig als het gaat om verantwoordelijkheid nemen bij het weggooien van eigen rommel of het goed plaatsen van fietsen op de goede plaats.

De OOP'ers voelen vertrouwen in het zelfstandig uitvoeren van hun werk. De school is een fijne werkplek. Ze missen eenheid in de school als het gaat om naleven van regels, zoals bij etende leerlingen op plekken waar dit niet mag.

De medewerkers bij de receptie hebben behoefte aan scholing op het gebied van dalton en de medewerkers in het OLC willen daarbij graag ondersteund worden met scholing in de

aanpak van de daltonuren die zij verzorgen. Met deze scholing is dit jaar een voorzichtige start gemaakt.

---

daltonontwikkelgroep

De Dalton ontwikkel groep DOG bestaat uit drie leden die een hoge mate van openheid, reflectief vermogen en bewustzijn over de eigen organisatie toonden. De DOG heeft een adviserende en inspirerende rol voor het MT en het docententeam en staan zij naast elkaar. De DOG is als het ware een 'denktank' voor Dalton en zij stimuleren ook lesbezoeken bij elkaar zodat collega's met- en van elkaar kunnen leren.

Sinds een jaar ervaart de DOG dat zij niet meer overal verantwoordelijk voor gehouden wordt als het gaat om Dalton. De kaders rondom Dalton zijn duidelijker en worden schoolbreed gedragen. Daarnaast is er een aparte werkgroep voor 'formatief handelen', een belangrijke ontwikkeling binnen de school die binnen het Daltononderwijs een belangrijke rol speelt. Initiatieven die vanuit het team komen, worden serieus genomen, teruggekoppeld en van feedback voorzien.

De DOG is verantwoordelijk voor het begeleiden van de Daltonopleiding. Nieuwe docenten die werkzaam worden op school krijgen Dalton scholing en een verkapt certificaat. Daarnaast hebben zittende docenten ook de mogelijkheid om een Daltonopleiding te volgen. Twee jaar geleden was er een leuke gemotiveerde lichte docenten die de Daltonopleiding deden en gemotiveerd waren om te ontwikkelen. Nu is het animo minder groot. De DOG verwacht meer sturing vanuit het MT voor het volgen van de daltonopleiding en meer overleg waar het gaat om het inzetten en professionaliseren van het OOP.

De ingezette lijn van leerdoelen, formatief handelen moeten we voortzetten. De docent is de begeleider van het leerproces en de leerling voelt zich eigenaar en gaat uit zichzelf aan de slag met schoolwerk. *'Het zweet moet op de juiste rug zitten, helaas pakken leerlingen die verantwoordelijkheid nog niet altijd'*. Op dit moment werken de docenten hard maar de leerlingen niet. Over 5 jaar moet de leerling echt eigenaar zijn van zijn/haar leerproces en weten ze uit zichzelf wat ze willen en moeten. Daarnaast moeten er goede taken gegeven worden waar het leerdoelen, vaardigheden in verwerkt zitten en de leerling zelf het 'waarom' ontdekt. De wens is om meer tijd en focus te hebben voor de DOG. Daarnaast is er trots over wat er al is neergezet en de gemaakte progressie. 'Binnen de school staan de neuzen echt dezelfde kant op'.

---

bestuurder(s)

In de afgelopen jaren is op het Wolfert Lyceum hard gewerkt aan de professionalisering van de organisatie en heeft ook het onderwijsbeleid verder vorm gekregen. De ambitie was en is om bewust en bekwaam de daltonwaarden voor te leven en binnen en buiten de les toe te passen. Om deze ambitie te realiseren, is in het voorjaar van 2019 gekozen om de organisatie iets anders in te richten zodat er voldoende tijd en aandacht beschikbaar is voor de ontwikkeling van het onderwijs.

Begin 2019 bestond het management uit een locatiedirecteur en vier teamleiders, met leerlingen en docenten onder hun hoede. In de loop van dat schooljaar vond een transitie

plaats naar het model van een locatiedirecteur met vijf teamleiders en drie leerlingbegeleiders.

Drie teamleiders kregen de verantwoordelijkheid voor het personeel en leerlingen (samen met de leerlingenbegeleiders). Eén teamleider werd verantwoordelijk voor de bedrijfsvoering en één teamleider werd belast met de portefeuille onderwijs.

In de oude situatie was sprake van een wildgroei aan initiatieven en ontwikkelingen die niet synchroon liepen. Het lukte onvoldoende om beleid en praktijk te matchen. Een spreekwoordelijk rode draad was onvoldoende zichtbaar en daardoor ontbrak samenhang en consistentie. In deze periode is de school ook gegroeid naar circa 1150 leerlingen en was er dus geen sprake meer van een pioniersfase. Alle betrokkenen hadden behoefte aan meer structuur, een duidelijke lijn en samenhang en dat is mede mogelijk geworden door de transitie van de managementstructuur.

De diversiteit aan initiatieven en onderwijsontwikkelingen zijn in de afgelopen periode gestroomlijnd en de daltonvisie heeft een prominente plek in het recente schoolplan (2022-2026). Het Wolfert Lyceum heeft de basis op orde (zie hiervoor ook het onderwijsresultatenmodel) en moet nu de borging van staand beleid doorzetten. Het is van belang dat we de zogenaamde PDCA-cyclus steeds met elkaar doorlopen zodat sprake is van bewust en bekwaam handelen. Het gaat erom bewust daltondocent te zijn en te weten hoe dalton zichtbaar wordt voor leerlingen, zodat zij als bewuste daltonleerlingen de school verlaten. We moeten niet alleen aandacht blijven besteden aan het hoe, maar ook het waarom zeker niet uit het oog verliezen.

Bart Oremus (rector/ voorzitter van de algemene directie van Wolfert van Borselen)

4. Beoordeling,

waardering & advies

Beoordeling

		V/O
0	Realisering aanbevelingen vorige visitatie*	V
1	Vrijheid in gebondenheid / Verantwoordelijkheid en vertrouwen	V
2	Zelfstandigheid	V
3	Samenwerking	V
4	Reflectie	V
5	Effectiviteit - doelmatigheid	V

Waardering

Zelfreflectie op de kernwaarden, ontwikkelvermogen, gedeeld eigenaarschap

De zelfevaluatie getuigt van een goed ontwikkeld reflectievermogen. De school benoemt expliciet in welk stadium ontwikkelingen zich bevinden, hoe structureel ingezette onderwijsontwikkelingen plaatsvinden en met welke problematiek (motivatie in bepaalde groepen) zij worstelen. Ook in de gesprekken is er openheid over welke dingen goed lopen en welke aandachtspunten er zijn. Dit geeft - in combinatie met de gezamenlijke 'aanpakmentaliteit) en betrokkenheid van medewerkers veel vertrouwen in het ontwikkelvermogen van de school. Gedeeld eigenaarschap wordt vooral gevoeld tussen MT en OP en in mindere mate met het OOP. We vertrouwen erop dat die slag in het komende jaar gemaakt zal worden.

Advies aan het bestuur
van de NOV

	Advies	Criteria
X	Eerste licentie toekennen	Maximaal één onvoldoende kernwaarde
	Geen eerste licentie toekennen, over twee jaar opnieuw visitatie voor licentie toekennen	Twee of meer onvoldoende kernwaarden
	Licentie voor de komende periode* verlengen	Maximaal één onvoldoende kernwaarde inclusief realisering aanbevelingen vorige visitatie + borging
	Over twee jaar versnelde visitatie	Twee of meer onvoldoende kernwaarden inclusief realisering aanbevelingen vorige visitatie + borging
	Licentie intrekken	Na versnelde visitatie twee of meer onvoldoende kernwaarden inclusief realisering aanbevelingen vorige visitatie + borging

*Licentie verlenging voor 5 jaar

Aanbevelingen

	Omschrijving
1	Ontwikkel het waarderende perspectief door. Nu botst het waarderende perspectief regelmatig met de prestatiegerichte benadering. Geef leerlingen echt vertrouwen, ook als ze er minder goed voor staan (zie ontwikkelvraag 2).
2	Zet de al ingezette koers op het formatief handelen door zodat deze aanpak een vaste plaats krijgt in alle lessen /daltonuren en de reflectie, de zelfstandigheid, de effectiviteit en de verantwoordelijkheid vergroot. Daarmee heb je goud in handen.
3	Zorg voor integratie op verschillende niveaus, tussen secties en tussen OP en OOP. Integreer de organisatielijn, de onderwijslijn en de personeelslijn binnen het MT. Ontwikkel met het MT een gezamenlijke visie op leren en heb een concreet beeld van waar je over 5 jaar wilt staan. Dat zorgt voor samenhang en borging.
4	Samenwerking Betrek het OOP actief bij de school(ontwikkeling). Intensiveer de samenwerking tussen OP en OOP, ook op studiedagen. Daarnaast zou een OOP-daltonscholing een optie kunnen zijn.
5	

Slotopmerking visitatieteam

De sfeer op Wolfert Bergschenhoek is prettig, rustig en positief. Iedereen is met Dalton bezig. Er is veel in gang gezet en het onderling vertrouwen is groot. Uit het tevredenheidsonderzoek blijkt dat geen enkele collega weg wil. Dat is een groot goed. Neem de tijd om de ambities van de school samen te doorleven en in samenhang te verankeren in de gehele organisatie: met leerlingen, OP, OOP en MT.

Slotopmerking school

Het Wolfert Lyceum heeft het visitatieteam ervaren als een heel open en belangstellend team dat de vinger op de goede plek heeft kunnen leggen waar het onze krachten en onze ontwikkeling betreft. Dank daarvoor!

Het verslag is gedeeld met het team en ook daar kwamen heel positieve reacties op. De school herkent zich in het uitgebreide verslag. Het MT en de DOG willen het volgende handelingsplan als reactie op het verslag en de aanbevelingen toevoegen:

Uit de reactie van het visitatieteam lezen we dat we de volgende zaken moeten vasthouden, koesteren en wellicht verstevigen. Met andere woorden: borgen.

- Scholing voor nieuwe en ervaren docenten door de DOG.
- Daltonuren zoals deze nu geregeld zijn wat betreft de grootte (22 leerlingen), het aanbod (o.a. WV-uren) en doelgerichtheid (daltonuur.nl).
- Formatief handelen (tip: helder maken waar we over vijf jaar staan) (zie aanbeveling 2).
- Eigenaarschap van docenten, zoals bij het opstellen van de zelfevaluatie.
- Dalton, dat stevig in de school staat (Daltonurendag, doelgerichtheid bij daltonuren, samenwerken, enz.)
- Format studiewijzers uit de onderbouw (doelgericht).
- Toewijding aan reflectie, zoals leerlingen doen (mag nog meer) in de les en docenten bij lesbezoeken.
- Doelgericht werken

Daarnaast staan er buiten de aanbevelingen aandachtspunten in de reactie van het visitatieteam:

- Langer zittende docenten aansporen daltonscholing te volgen.
- Voortgangsplan verder ontwikkelen (zie aanbeveling 1).
- Samenwerkend leren verder ontwikkelen.
- Afdelingen meer eigenaar laten zijn van (dalton)onderwijsontwikkelingen, bijvoorbeeld bij het begeleiden van secties (zie aanbeveling 3).
- Daltonkernwaarden als uitgangspunt voor beleid nemen, bijvoorbeeld bij telefoon- en toetsbeleid en burgerschap. De waaromvraag moet hierbij voor ogen blijven.
- VW-uren.
- Leerlingen nog meer betrekken bij school, zoals bij reizen, invloed op beleid en leidend maken bij voortgangsgesprekken.
- Voortgangsplan gestructureerder aanpakken en meer koppelen aan de praktijk.

Plan van aanpak m.b.t. uitwerking aanbevelingen

(denk aan: actieplan, tijdpad, uitvoerenden, scholing, externe ondersteuning)

Handelingsplan

Als team zorgen we voor borging van de "daltonzaadjes" en "daltonoogst". Zo zitten alle scholingen in het takenpakket van de DOG. De DOG heeft verder de verantwoordelijkheid om in regelmatige bijeenkomsten bewust daltononderwijs met de rest van het team vorm te geven (reflectie, doelgericht werken). De DOG wordt uitgebreid met 3 leden en heeft de volgende speerpunten op het programma voor de komende jaren: scholing, mentorlessen, eigenaarschap en vvv-uren. Er komt in het nieuwe schooljaar een nieuwe structuur waarin alle personeelsleden over werkgroepen verdeeld zijn. Zo trachten we het eigenaarschap van de docenten te behouden dan wel te vergroten. De onderwerpen van de werkgroepen zijn door het MT en het team ingebracht. De waarom -vraag (doel) wordt in de verschillende groepen steeds gesteld en in de regelmatige uitwisselingsbijeenkomsten met het hele team besproken. De daltonkernwaarden staan in de basis van de hoe-vraag in deze werkgroepen. Inmiddels is er meer helderheid over de deskundigheidsbevorderingsuren en hebben de eerste collega's hun daltoncertificaat behaald. Dit heeft collega's enthousiast gemaakt om de scholing te volgen. Door het voortgangsplan te koppelen aan het programma Simulise werden we gehinderd door de omlijsting. De docenten waren daarom niet enthousiast. We gaan ons hier verder over buigen zodat er meer vanuit het waarderend perspectief gewerkt kan worden. De leerlingenraad krijgt meer begeleiding, zal vaker geconsulteerd worden en regelmatig betrokken worden bij het bespreken van het (dalton)onderwijs op het WL

Aanbeveling	Zie ook reactie visitatieteam bij de vorige aanbevelingen en de daltonwaarden.	Actie	Door	Tijd pad	Resultaat
1: waarderend perspectief	Bij het voortgangsplan meer uitgaan van oplossingen en waardering ipv problemen en obstakels. Bij leerlingen die minder presteren meer kijken naar waardering.	Bewust waarderend perspectief inzetten	DOG/ MT- >Team	Sept emb er 2024 e.v.	Vanuit waarderend perspectief meer vertrouwen van de leerling in zichzelf
2: formatief handelen	Helder maken waar we over vijf jaar zijn. Leerlingen op basis van leerdoelen aan elkaar koppelen.	We gaan ingezette koers verder uitwerken en het krijgt wederom een plaats in het nieuwe schoolplan	MT-> DOG - >werk groep -> team	Sept emb er 2024 e.v.	
3: integratie schoolonderdelen en	Organisatie, onderwijs en personeel meer integreren: secties aansturen door	Verantwoordelijkheid concreet verdelen onder	MT	Sept emb er	Schoolleiders hebben een duidelijke visie

gezamenlijke visie op leren	afdelingen. Waar staat WL over vijf jaar op het gebied van leren? Daltonwaarden uitgangspunt bij beleid (antwoord op waaromvraag)	teamleiders (portefeuilles). Visie en vooral kaders in eerste plaats door MT 1 aaten formuleren. Nieuwe ontwikkelstructuur: werkgroepen van alle teamleden formeren		2024 e.v.	en voelen zich verantwoordelijk voor organisatie en onderwijs
4: OOP betrekken	Zie 'samenwerken'	Daltonscholing voor het hele OOP	Smits en Keijzer	6 november 2024	Bewuster handelende OOP'ers (bijvoorbeeld in het daltonuur)

Ondertekening school en visitatievoorzitter voor gezien

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Angeliek van Kampen	Leidinggevende onderwijs		Juli 2024
	Leidinggevende opvang (indien van toepassing)		
Katrien van de Gevel	Visitatievoorzitter		Maart 2024

Voor de verdere procedure: zie handleiding '[Daltonschool worden en blijven](#)'.